

Sõjaliseks riigikaitseks inimeste reservi moodustamine

Kas Kaitseväge üksused on mehitatud ja lahinguvalmis?

Peakontrolör Ines Metsalu-Nurminen ja
auditijuht Silver Jakobson

Riigikogu riigieelarve kontrolli erikomisjon

11.05.2022

Auditi tulemuste esitamine

- Kokkuvõte: avalikustatakse 11. mail.
- Auditaruanne koos lisadega: tasemel „salajane“, saadetud Riigikogu Kantseleisse.

Auditi eesmärk oli hinnata,

- kas Kaitsevägi võtab ajateenistusse piisavalt ajateenijaid;
- kas Kaitseväe üksused olid 30.06.2021. a seisuga vajalikul määral mehitatud;
- kas Kaitseväe üksused olid 2021. a lõpu seisuga ettenähtud tasemel välja õpetatud.

Auditis ei hinnatud

- ajateenistuse väljaõppekavade vastavust üksuste ülesannetele;
- üksuste varustatust ega reageerimiskiirust.

Auditi tulemus

Positiivne on, et ...

- senine teenistusse võetud ajateenijate arv ning Kaitseväe üksuste mehitamise süsteem tagab planeeritud üksuste mehitatuse ja isikkoosseisu regulaarse uuendamise;
- Kaitseväe lahinguvalmidust, sealhulgas üksuste mehitatust ja väljaõpet, kontrollitakse regulaarselt.

Aga ...

- paljusid reservväelasi pole pärast ajateenistust kutsutud õppekogunemistele;
- lahinguvalmidust kinnitavaid hindamisõppusi ei jõuta osale üksustele plaanitud ajakavas läbi viia.

1.1. Ajateenijate arv ja jaotus

- Senine ajateenijate arv ja nende jaotus üksuste vahel vastab riigikaitse arengukavaga planeeritud üksuste vajadustele ehk tagab üksuste mehitamise ja regulaarse uuendamise.
- Ajateenijate arvu suurendatakse 2025. aastal 4000ni, kuid vajadus reservväelaste järele samal määral ei suurene. Rohkem ajateenijaid annab võimaluse isikkoosseisu kiiremini uuendada.

Allikas: Kaitsevägi www.mil.ee

1.2. Ajateenistuse tulemus

- Järjepidevalt on jäänud vähemaks neid ajateenijaid, kes arvatakse reservi enne väljaõppe läbimist.
- Põhjusteks on tervisenõuete leevendamine, aga ka ajateenistuses personaalsem lähenemine: arvestatakse rohkem konkreetsete ajateenijate võimeid ja vajadusi. See on tähendanud tegevväelaste töökoormuse kasvu.

Allikas: Kaitsevägi www.mil.ee

Riigikontrolli soovitused

- Planeerida ajateenijate arvu suurendamisega 4000ni kaasnevate kulude katmine.
- Arvestada nii personalikulude vajaduse kasvu kui ka väljaõppevarustuse ja -taristu (sh lasketiirud, harjutusalad) lisakulusid.
- Tagada piisaval arvul tegevväelasi, et jätkata personaalset lähenemist ajateenistuses ka ajateenijate arvu kasvu korral.

2. Kaitseväe üksuste mehitamine

- Enamiku **Kaitseväe sõjaajaüksuste reservväelaste ametikohad on täidetud, tagades üksuste piisava mehitatuse.**
- Kuigi Kaitseliit on aktiivselt tegelenud maakaitseüksuste mehitamisega ning võrreldes 2017. aastaga on ametikohti oluliselt rohkem täidetud, siis **võrreldes teiste üksustega on maakaitseüksuste keskmine mehitatus senini väiksem.**

Allikas: Kaitsevägi www.mil.ee

Allikas: Kaitseliit www.kaitseliit.ee

Riigikontrolli soovitus

- Olukorras, kus ajateenistuse tulemusena üksuste mehitamisega ei ole probleeme, kasutada Kaitseliidu ettevalmistatavate üksuste täitmata ametikohtade mehitamiseks Kaitseväes väljaõpetatud reservväelasi.

3. Üksuste väljaõppe tase

- Kaitsevägi hindab regulaarselt üksuste lahinguvalmidust, sh väljaõpet.
- Suure osa üksuste väljaõpe on saanud Kaitseväe kontrollides registriandmete ja dokumentide põhjal hinnangu „väga hea“, kuid **hinnangut kinnitavat hindamisõppust pole ressursipuuduse tõttu paljudele üksustele läbi viidud.**

Allikas: Kaitseliidu Toompea malevkond
<https://www.toompeamalevkond.ee/2021/06/14/kohtunikuna-oppusel-kevadtorm-21>

Riigikontrolli soovitus

- Tagada, et lisaks registriandmete ja dokumentide järgi tehtavatele lahinguvalmiduse kontrollidele toimuksid kõigil üksustel, sh Kaitseliidu ettevalmistatavatel maakaitseüksustel, ka regulaarsed hindamisõppused.

4. Reservväelaste kutsumine õppekogunemistele

- Võtsime aluseks 2013. ja 2014. aastal ajateenistuse läbinud isikud, kuna nende n-ö kuumas reservis oleku aeg on praeguseks lõppenud.
- Leidsime, et **2013. ja 2014. aastal ajateenistuse lõpetanud isikutest 30% ei ole kordagi osalenud õppekogunemisel. Sh 19% pole saanud kordagi õppekogunemise kutset.**

Allikas: Kaitsevägi www.mil.ee

Riigikontrolli soovitused

- Tagada, et pärast ajateenistust kutsutaks Kaitseväge üksuste koosseisus olevaid reservväelasi regulaarselt õppekogunemistele.
- Analüüsida, mis põhjustel reservväelased õppekogunemistele kohale ei tule ning millised oleksid osalemise määra suurendamise võimalused.
- Vaadata tervikuna üle õppekogunemisel osalemise motivatsioonipakett, mh rahalise kompensatsiooni piisavus, ning kaaluda lisaks muid osalemisega kaasnevaid hüvesid, näiteks tasuline lisapuhkus, õppekogunemise tunnistus jms.

5. Õppekogunemiste eesmärgid

- **Osale plaanilistele õppekogunemistele ei olnud seatud mõõdetavaid eesmäärke.**
- Oli näiteid, kus eesmärgid olid olemas, kuid õppuse stsenaarium ei võimaldanud eesmäärke täita ega täitmist hinnata
- **Õppekogunemistel on osalenud planeeritust vähem reservväelasi.**

Allikas: Vabariigi Presidendi Kantselei

Riigikontrolli soovitused

- Lisaks hindamisõppustele, kus üheks hindamiskriteeriumiks on üksuse mehitatus, määrata ka teiste õppekogunemiste planeerimisel, kui suur osa üksuse koosseisust või kutsutud reservväelastest peab õppekogunemisel osalema, et õppekogunemist saaks pidada edukaks.
- Seada mõõdetavad eesmärgid alati ka õppekogunemiste sisule: milline peaks olema üksuste tegevuse kvaliteet, et õppekogunemist saaks pidada edukaks.
- Kujundada õppuse stsenaarium selliselt, et eesmärkide täitmist oleks võimalik ka hinnata.